

Govorim, govoriš, govori, poslušam, poslušáš, poslušá

V Kurikulu za vrtce je zapisano: »Za otroka in njegov čustveni, socialni in spoznavni razvoj je bistvenega pomena, da razvije jezikovno zmožnost«.

Žal pa v vrtcu velikokrat opazujemo, da ima vse več otrok težave z uporabo govora, razumevanju le-tega (pomanjkanje govora, nerazumljiv govor, napake v izgovarjanju posameznih glasov, slovnične napake, skop besedni zaklad, nerazumevanje podanih navodil...).

Dejavniki, ki vplivajo na pravilen razvoj govora (po Nemec in Kranjc, 2011):

- Zdrav živčni sistem
- Razvite psihične funkcije (zaznavanje, mišljenje, pozornost, pomnjenje)
- Razvita čutila
- Zdravi govorni organi
- Dober zgled govora v okolju (starši, skrbniki, vzgojitelji)

Nives Skamlič, priznana logopedinja - avtorica knjige »Od joka do prvih besed« je zapisala, da večino osnov komunikacije otrok usvoji že v prvem letu življenja, ko najzgodnejša komunikacija med dojenčkom in starši poteka preko telesnega stika. Tako dojenčka pomirimo in mu z božanjem, objemanjem, nežno masažo in poljubljanjem zagotovimo, da jeta občutek varnosti.

Nasmeh, dotik, prijem, govorjenje v višini otrokovih oči, odzivanje na otrokova vprašanja in prošnje, spodbujanje k zastavljanju vprašanj, razgovoru, udeležnosti, spodbujanje otrok k delitvi izkušenj, idej, počutja, pozorno in spoštljivo poslušanje, uporaba pozitivnih usmeritev ter spodbujanje ustrezne neodvisnosti so pomembni elementi interakcij. Za otroka in njegov čustveni, socialni in spoznavni razvoj je bistveno, da razvije jezikovno zmožnost, ki pa ne

pomeni le zmožnost sporazumevati se z okoljem, temveč ga ob pomanjkanju le-te osiromaši za interakcijo z igro, umetnostjo, mislijo, učenja sporočanja svoje izkušnje, čustev, razumevanje načinov, kako drugi sporočajo in predstavljajo lastne izkušnje... in vpliva na celotno osebnost otroka, na njegovo samopodobo.

Odrasli smo tisti, ki moramo biti otroku vzor. Z otrokom govorimo počasi, jasno, razumljivo, ne uporabljamo »pootročenega« govora ali pretiravamo s pomanjševalnicami, otroku beremo knjige (otrokove najljubše preberemo znova in znova), pojemo...

Za otroka si vzemimo dovolj časa. Presodimo, ali je že dovolj star in zrel, da mu odvzamemo dudo ali stekleničko ali se spoprimemo z razvado sesanja palca.

Otroka spodbujamo tako k besedni in nebesedni komunikaciji. Za učenje govora in jezika so pomembne ponovitve (ponavljanje glasov, zlogov, besed). Otroka ne popravljamo, temveč le pravilno ponovimo, ne pretiravamo z učenjem, ampak skozi igro krepimo njegov razvoj.... in otroka ne primerjamo z drugimi.

Z otrokom se lahko igramo igrice, pri katerih razvijamo mišice govoril. Le-te lahko najdete na povezavah spodaj in so primerne za vse otroke.

<http://www.2os-zalec.si/files/2017/11/Zgibanka-Motorika-govoril.pdf>

<http://www.downov-sindrom.si/prenosi/Z-igro-do-pravilnega-govora.pdf>

<http://www.downov-sindrom.si/prenosi/Govorne%20igrice-za-pospesevanje-izreke.pdf>

Pri reševanju vprašanja, ali se vaš otrok pravilno razvija tudi na govorno-jezikovnem področju, si lahko pomagata s spodnjo tabelo, s katero si pomagajo tudi nekateri strokovnjaki.

Govorno-jezikovni razvoj otroka v starosti od 0 do 7 let (Mesec, 2009, nav. po Grilc, 2013)

Starost otroka	Normalni govorno-jezikovni razvoj	Simptomi upočasnjene razvoja
Od 0 do 3 mes.	- Svoje razpoloženje izraža s kričanjem, s smehom, jokom.	- Ne odziva se na močne zvoke.
Od 3 do 9 mes.	- Igra se z govornimi organi. - Pojavlja se veliko glasov. - Odgovarja s smehom na ugodne glasove in z jokom na neugodne. - Imitira glasove po 6. mesecu. - Slišijo se zlogi, npr. mamama, bababa.	- Manjka odziv na znani glas, po 6. mesecih ne posnema glasov odraslih. - Nima zanimanja za zvočne igrače, se ne smeje na glas.
Od 9 do 15 mes.	- Razume geste, izraz obraza in spremembe v tonu glasu in se na njih tudi odziva. - Razume preprosta navodila. - Razume pomen več preprostih besed. - Zlogovanje je bogato in je podobno pravim glasovom: ma-ma, da-da, ba-ba. - Pojavi se beseda s pomenom. - Imitira nove zvoke in akcije, s pogledom išče imenovani predmet. - Kaj želi, pokaže z gesto, vokalizacijo ali prikazovanjem. - Maha papa. - Zaniha z glavo v pomenu »ne«. - Stran daje stvari, ki jih ne mara. - Podaja roke, da bi se rad prijel za roke. - Gre stran od nepoznatih oseb. - Odziva se na svoje ime.	- Ne žlobudra ali je žlobudranje osiromašeno. - Ne odziva se na svoje ime. - Ne prepozna razpoloženja v glasu odraslih, ne javlja se prva beseda s pomenom. - Ni očesnega kontakta s sogovornikom.
Od 15 do 18 mes.	- Govori od 5 do 20 besed. - Besede, ki se pojavljajo, so največkrat samostalniki. - Ponavlja besede in fraze, kot npr. daj piti, mama, papa. - Intonacija brbljanja je podobna intonaciji povedi. - Odgovarja na vprašanja, kaj je to, išče z besedo (daj že). - Sledi preprostim navodilom, npr. prinesi žogo. - Pokaže kaj želi. - Pokaže enega do treh delov telesa. - Pokaže dva ali več predmetov na slikah. - Prinaša stvari, ki jih potem pokaže drugim. - Govori pa-pa in nekatere ritualne besede.	- Ne razume pa-pa in ne govori. - Ne razume »ne«. - Ne razume gest in jih ne uporablja, govori manj kot 5 besed. - Ne razume preprostih navodil in preprostih vprašanj.

	- Protestira za »ne« in se odmakne.	
Od 2 do 3 let	- Imenuje stvari, ki se uporabljajo vsak dan. - Dolžina povedi so 2 do 3 besede. - Postavlja preprosta vprašanja. - Odgovarja na vprašanja »kdo, kaj, kje«. - Poleg samostalnikov, glagolov in pridevnikov uporablja zaimke, predloge. - Začne uporabljati pretekli in prihodnji čas. - Posluša kratke zgodbe. - Sestavlja, združuje enake barve. - Pozna predloge v, na, pod, zgoraj, spodaj. - Pozna veliko in malo. - Razume nevarnosti. - Pozna vrstni red dnevnih aktivnosti, npr. priprava in odhod na spanje. - Lista po slikanicah in imenuje slike. - Vključuje se v kratek pogovor. - Izraža emocije. - Vzbuja pozornost z besedami.	- Ne odgovarja na preprosta vprašanja, ne postavlja vprašanj. - Govor je nerazumljiv svojcem, pa tudi tujim osebam. - Ne uporablja preprostih povedi. - Ne posluša rad zgodbic in pesmic.
Od 3 do 4 leta	- Uporablja poved s tremi do štirimi besedami. - Uporablja vprašanja »zakaj, kdaj, kaj če...«. - Uporablja zaimke. - Povezano govori o stvareh, ki so se mu zgodile. - Pripoveduje krajše zgodbe, razlaga dogajanja. - Pozna svoje ime, starost in spol. - Odgovarja na navodilo, ki vključuje tri zahteve npr. »pojdi v sobo, najdi žogo in jo prinesi«. - S štirimi leti prepozna osnovne barve. - Prilagaja svoj govor, ko se pogovarja z mlajšimi otroki od sebe. - »Bere« slikanice. - Posluša zgodbe približno 10 minut. - Vključuje se v daljši pogovor. - Lahko prevzame vlogo druge osebe v igri. - Išče (prosi) dovoljenje. - Razlaga, če ga sogovornik ne razume.	- Otrokovo besedišče je siromašno. - Otrok ne izgovarja večine glasov. - Otroka okolica ne razume. - Otrok ne razume navodila z dvema ali tremi zahtevami. - Otrok ne uporablja govora za reševanje težav. - Otrok ne sodeluje z drugimi otroki.
Od 4 do 5 leta	- Otrok pripoveduje dolge zgodbe. - Otrok odgovarja primerno na vprašanja koliko, kako. - Otrok sprašuje za pomen besed. - Otrok mehanično šteje do 10, pokaže pa do 5. - Otrok uporablja v stavku od 4 do 6 besed. - Otrok uporablja slovnično pravilno	- Otrok ima skromen besedni zaklad. - Otrokova poved je preproste oblike. - Pri otroku so pogoste slovnične napake. - Izpušča glasove. - Ne razume pomena besed. - Ne pozna barv.

	vse vrste besed. - Otrok imenuje krog in trikotnik.	- Ne razume in ne uporablja predlogov. - Otrok se umika vase. - Povezanost z okoljem je slaba.
Od 5 do 6 let	- Otrokov izgovor glasov je pravilen. - Otrok uporablja sestavljene povedi in vse vrste besed slovnično pravilno. - Pripovedovanje zgodbe je pravilno. - Prepletata se domišljija in resničnost. - Otrok razume pojme časa danes, včeraj, jutri, zjutraj in zvečer. - Otrok ima vpogled v odnose, vzroke in posledice. - Prepozna in imenuje geometrijske oblike. - Zanima se za črke, knjige. - Prepozna številke in črke. - Zna napisati svoje ime. - Po petem letu in pol lahko izloči prvi glas v besedah. - Otrok ve, da besedilo predstavlja govorni jezik.	- Otrok dela napake v izgovoru glasov. - Otrok dela slovnične napake. - Otrok ima težave pri razumevanju in uporabi posameznih besednih vrst, kot npr. predlogov (spodaj, zgoraj, poleg idr.). - Ne razume besed z nasprotnim pomenom (široko – ozko, nizko – visoko ipd.). - Otrok ne pozna pesmic, zgodbic. - Otrok se ne spomni pomembnih dogodkov in ne more pripovedovati o njih.
Od 6 do 7 let	- Otrok zelo lahko uporablja sestavljene besedne strukture. - Otrok usvaja abstraktne pojme, npr. sreča, bogastvo, ljubezen, sovraštvo. - Otrok imenuje dneve v tednu. - Pri pripovedovanju otrok vključuje dogodke, teme, osebe. - Otrok prilagaja govor socialnim situacijam. - Vodi dolge pogovore. - Nadzoruje glasnost. - Pri otroku je povečano zanimanje za črke, pisanje. - Otrok usvaja slušno analizo in sintezo. - Lahko izloči prvi in zadnji glas v besedah, lahko razdeli besedo na glasove. - Pojavlja se vezava črka – glas. - Otrok pozna črke, začne pisati.	- Besedišče je zelo siromašno. - Povedi so preprostih oblik. - Ne razume abstraktnih pojmov. - Ne razlikuje črk in števil. - Ne zaveda se glasovne analize in sinteze. - Otrok si težko zapomni.

Uporabljena literatura:

1. Grilc, N. (2013). Govorno – jezikovne motnje: priročnik z vajami. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
2. Kranjc, S. in Saksida, I. (2001). Jezik. V: L. Marjanovič – Umek (ur.). Otrok v vrtcu: priročnik h kurikulu za vrtce. Maribor: Založba Obzorje.
3. Kurikulum za vrtce (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
4. Levč, S. (2014). Liba laca lak: kako pomagamo otroku do boljšega govora. Ljubljana: samozaložba.
5. Nemec, B. in Krajnc, M. (2011). Razvoj in učenje predšolskega otroka. Ljubljana: Založba Grafenauer.
6. Marjanovič Umek, L., Kranjc, S. in Fekonja, U. (2006). Otroški govor: razvoj in učenje. Domžale: Založba Izolit.
7. Skamlič, N. (2014). Od joka do prvih besed: Založba Didakta.
8. Skubic, D. (2004). Pedagoški govor v vrtcu in prvem razredu devetletne osnovne šole: Pedagoška fakulteta Ljubljana.